

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Васильчук Л.Б. Ленгер Я.І.

Навчально – методична розробка

для підготовки здобувачів
третього (освітньо-науковий) рівня вищої освіти
за спеціальністю 081 «Право»

з дисципліни

**«КОЛІЗІЇ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ
РОЗВ'ЯЗАННЯ»**

Ужгород - 2019

Васильчук Л.Б.Ю Ленгер Я.І. «Колізії в муніципальному праві та шляхи їх розв'язання» Навчально-методична розробка для підготовки здобувачів **третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти** галузі знань **08 Право спеціальності 081 Право** освітньо-наукової програми **Право**.

Розробники:

Васильчук Лариса Богданівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Ленгер Яна Іванівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувачка кафедри права, факультету фінансів обліку, лінгвістики та права Луцького національного технічного університету

Схвалено методичною комісією вищого навчального закладу за спеціальністю 081 «Право»

Протокол від «30» серпня 2019 року № 1.

“ _____ ” _____ 2019 року Голова _____ д.ю.н., проф. Булеца С.Б.

© Васильчук Л.Б., Ленгер Я.І., 2019 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2019 р.

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
3.1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ	7
3.2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
3.3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ	18
4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	22
5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	25
6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	28
7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ.....	34

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників очна / заочна	Розподіл годин за навчальним планом	
	Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6 / 6	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 180 / 180	1	1
	Семестр:	
	1,2	1,2
Тижневих годин для денної форми навчання: 3	Лекції:	
аудиторних – 60 / 18	30	10
самостійної роботи аспіранта – 120 / 162	Практичні (семінарські):	
	30	8
Вид підсумкового контролю: залік, іспит	Лабораторні:	
	немає	немає
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	120	162

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Метою викладання навчальної дисципліни «Колізії в муніципальному праві та шляхи їх розв'язання» є оволодіння здобувачами ступеня вищої освіти «Доктор філософії» комплексу фахових знань щодо теоретичних та практичних проблем місцевого самоврядування, вироблення навиків аналітичного мислення на основі конкретно-предметного матеріалу, вміння тлумачити нормативно-правові акти та застосовувати їх на практиці, що сприятиме підвищенню правової обізнаності і практичної підготовки при дослідженні проблемних питань чинного законодавства та практики його застосування, а також пошуку оптимальних шляхів подолання та попередження колізій у муніципальному праві.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Колізії в муніципальному праві та шляхи їх розв'язання» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу інформації та правових проблем, що стосується функціонування місцевого самоврядування в Україні;
- здатність проведення самостійних досліджень, пов'язаних із удосконаленням діяльності муніципальних органів, та оприлюднення їх результатів у вигляді наукових статей у фахових правничих виданнях;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (доктринальних, нормативних, правозастосовних);
- здатність генерувати пропозиції, рекомендації стосовно можливих шляхів вдосконалення правового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування;
- здатність застосовувати знання у практичній юридичній діяльності, пов'язаній із виконанням функцій та реалізації повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади;
- здатність здійснювати правове обґрунтування, формулювати і викладати правові висновки та презентувати правову позицію під час наукових та ділових дискусій, виступів в судах;
- здатність здійснювати аналіз, тлумачення та експертизу текстів законопроектів, судових рішень та нормативно-правових актів, які регулюють питання організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.

Відповідно до освітньо-наукової програми «Право» на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти вивчення навчальної дисципліни «Колізії в муніципальному праві та шляхи їх розв'язання» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

- Вміти застосовувати знання у сфері муніципального права у власних наукових дослідженнях, а також для вирішення професійних завдань, зокрема, кваліфіковано застосовувати чинне законодавство при вирішенні відповідних практичних завдань, використовуючи при цьому і його сучасне теоретичне обґрунтування; розробляти пропозиції щодо вдосконалення чинної нормативно-правової бази через призму ефективності та актуальності діючих нормативно-правових актів, за допомогою методів системного аналізу

та системної, складати акти застосування норм права, ділові папери, організувати діловодство;

– Вміти самостійно проводити дослідження з актуальних проблем правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі; опрацювати та аналізувати інформацію для дослідження правових засад діяльності органів місцевого самоврядування;

– Вміння використовувати профільні знання з питань діяльності органів місцевого самоврядування для логічних основ побудови наукової діяльності, з нових дослідницьких позицій формулювати загальну методологічну базу власного наукового дослідження, мету і значення для розвитку інших галузей науки;

– Вміння формулювати робочі гіпотези з проблем колізійності норм муніципального права, шляхів їх розв'язання, аналізувати, прогнозувати та моделювати напрямки розвитку системи органів в місцевого самоврядування, аргументувати свою точку зору, спираючись на українські реалії та міжнародний досвід;

– Вміння самостійно збирати, обробляти та аналізувати національні та міжнародні правові джерела у галузі конституційного права, конституційного процесу, муніципального права, вміння з урахуванням стану дослідження окремих теоретичних, нормативних та практичних проблем функціонування місцевого самоврядування формулювати мету та завдання власного наукового пошуку у сфері муніципального права;

– Вміння здійснювати підбір джерел з урахуванням поставленої мети та завдань дослідження, встановлювати достовірність інформації шляхом порівняльного аналізу з іншими доктринальними та офіційними джерелами, враховувати інші фактори якості інформації;

– Здатність використовувати сучасні інформаційно-аналітичні бази даних, веб-сайти, програми засоби при спілкуванні, обміні інформацією, зборі, аналізі, обробці, інтерпретації джерел, пов'язаних із різними аспектами діяльності органів місцевого самоврядування;

– Вміння формувати комунікаційні стратегії та взаємодіяти з науковою спільнотою та громадськістю з питань теоретико-правового обґрунтування та прогнозування діяльності органів місцевого самоврядування; кваліфіковано відображати результати наукових досліджень у наукових статтях, опублікованих як у фахових вітчизняних виданнях, так і у аналогічних закордонних, стосовно проблемних (дискусійних) питань конституційно-правового статусу та функціонування системи органів місцевого самоврядування.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА		
№	Назва теми	Обсяг год.
Тема № 1	Поняття соціального протиріччя. Правова категорія конфлікту	4
Тема № 2	Протиріччя в праві. Поняття правової колізії. Конфлікт, колізія та прогалина в праві.	4
Тема № 3	Поняття правової та юридичної колізії. Поняття колізії в муніципальному праві.	4
Тема № 4	Основні передумови виникнення правових колізій в муніципальному праві.	4
Тема № 5	Характеристика основних видів правової колізії в муніципальному праві.	4
Тема № 6	Темпоральні, ієрархічні та колізії компетенції в муніципальному праві.	4
Разом		24

Тема 1. Поняття соціального протиріччя. Правова категорія конфлікту

1. Поняття соціального протиріччя;
2. Аксиологічний підхід до розуміння соціального протиріччя;
3. Конфлікт як різновид протиріччя;
4. Розуміння конфлікту з погляду різних теорій право розуміння;

Тема 2. Протиріччя в праві. Поняття правової колізії. Конфлікт, колізія та прогалина в праві.

1. Аксиологічний підхід до розуміння правового протиріччя
2. Поняття правової колізії;
3. Правова колізія та прогалина в праві;
4. Співвідношення понять конфлікт, колізія та прогалина в праві.

Тема 3. Поняття правової та юридичної колізії. Поняття колізії в муніципальному праві.

1. Поняття юридичної колізії.
2. Правова колізія.
3. Правова колізія в муніципальному праві.
4. Європейська хартія місцевого самоврядування;
5. Закони України та підзаконні нормативні акти, що становлять правову основу місцевого самоврядування в Україні;

Тема 4. Основні передумови виникнення правових колізій в муніципальному праві.

1. Поняття передумов виникнення правових колізій в публічному праві.
2. Об'єктивні передумови виникнення правових колізій в муніципальному праві.
3. Суб'єктивні передумови виникнення правових колізій в муніципальному праві.
4. Моніторинг передумов як необхідна умова уникнення правових колізій.
5. Колізії в сфері місцевого самоврядування.

Тема 8. Характеристика основних видів правової колізії в муніципальному праві.

1. Поняття і види правових колізій.
2. Різноманітні класифікації видів колізій.
3. Фактичні та юридичні.
4. Найбільш характерні види правових колізій для муніципального права.

Тема 6. Темпоральні, ієрархічні та колізії компетенції в муніципальному праві.

1. Поняття темпоральної правової колізії.
2. Ієрархічні колізії в муніципальному праві.
3. Колізії компетенції в муніципальному праві.
4. Визначення предмету відання органу місцевого самоврядування.

3.2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття соціального протиріччя. Правова категорія конфлікту.

Поняття соціального протиріччя. Аксиологічний підхід до розуміння соціального протиріччя. Конфлікт як різновид протиріччя. Розуміння конфлікту з погляду різних теорій право розуміння.

Поняття соціального протиріччя: в ході розкриття даного питання зосереджено на наступних моментах. Соціальні суперечності у сфері правового регулювання поряд із загальними ознаками мають тільки їм притаманні особливості. При аналізі специфічних рис правових суперечностей необхідно враховувати в першу чергу те місце, яке посідає право серед інших сфер життя суспільства. При цьому, природа і сутність права та його властиві суперечності є визначником ступеня перетворюваності соціальної суперечності в правову. Це знаходить свій прояв у наступному твердженні. Соціальні суперечності з одного боку є джерелом соціального розвитку (позитивний момент), з іншого, породжують соціальну напругу, конфлікти, кризові явища (негативний момент). Правові суперечності, при цьому є найбільш значимим різновидом соціальних суперечностей. Встановлено, що соціальна суперечність формалізується правом та проявляється у формі такого її різновиду як правава. Суперечності можуть вирішуватися різними способами: шляхом здійснення різних правових процедур, за допомогою судочинства, ухвалення рішень у комісіях та інших установах, які застосовують право.

Аксиологічний підхід до розуміння соціального протиріччя: в даному питанні розкрито еволюцію поняття «соціальне протиріччя», його походження та подальший розвиток та втіленні в інших явищах правової та соціальної дійсності.

Конфлікт, як різновид протиріччя: обґрунтовано, що через наявність прогалін та колізій, що найчастіше виникають через прорахунки, які допускаються при розробці нормативно-правового акту та застосуванні прийомів юридичної техніки, знижується ефективність законодавства та підвищується ризик виникнення конфліктів. Розвинуто твердження про те, що правава колізія та прогалина в праві існують у правовій реальності відокремлено одна від однієї, але при цьому є різновидами правового конфлікту. Крім того, вищевказані явища безпосередньо пов'язані між собою. Особливості та причини виникнення одного з них можна встановити в процесі аналізу іншого.

Аргументовано, що правові колізії та прогалини мають однією з причин свого виникнення логічний ланцюжок «помилка в правотворчості – помилка, неточність або відсутність регулювання в правозастосуванні», при відмінностях в суб'єктивному та об'єктивному началах. Об'єктивні фактори виникнення правової колізії та прогалини є майже однаковими та взаємопов'язаними, тоді як суб'єктивні причини (поведінка законодавця – суб'єкта та правозастосувача – суб'єкта) є різними. Якщо при правовій колізії воля та дія такого суб'єкта є значною, то при прогалині в праві вона майже відсутня.

Дістало подальшого розвитку твердження, що правава колізія та прогалина в праві є відокремленими, але взаємопов'язаними явищами юридичної дійсності. Відокремлює ці явища те, що сутність і форма правової колізії і прогалини в правотворчості мають різні підстави їх виникнення, формування, передбачають різних учасників при їх виникненні та усуненні. Взаємозв'язок цих явищ виявляється в тому, що вони є правовою та соціальною поведінкою, яку варто розглядати не тільки з негативного боку (як недолік), але і з позитивного – як стимулятор відносин у сфері правотворчості, розробки та прийняття нових норм права.

Розуміння конфлікту з погляду різних теорій право розуміння: обґрунтовано необхідність дослідження конфлікту через призму основних теорій право розуміння, таких як: юридичний позитивізм, юснатуралізм та соціологічну концепцію права. Проаналізовано погляди представників всіх трьох течій та визначено, що відповідно до позитивістської

концепції праворозуміння, право безпосередньо пов'язується з державою, визначаючи праворозуміння як волю народу, що знайшла своє відображення в законах та інших правових актах країни. У позитивізмі характерним є поєднання суб'єктивного (правомочності конкретного суб'єкта, тобто право, що залежить від волі людини) та об'єктивного права (того, що надано суб'єктам без урахування їхньої волі), їх взаємозв'язок та співіснування. Простежуються суперечності між правом у джерелах і правом суб'єкта. Такі суперечності за своїм характером можна назвати конфліктом. При цьому результатом таких суперечностей (конфліктів) є відсутність узгодженості в межах чинних правових порядків та норм, що встановлені державою.

За юснатуралістами принцип формальної рівності призводить до виникнення суперечностей, створюючи при цьому «боротьбу всіх проти всіх». Неможливо безконфліктне існування вищевказаного принципу з наявними юридичними привілеями, оскільки він сам сприяє нерівності людей. Звідси випливає, що рівноправність, за юснатуралістами, породжує конфліктність права.

Визначено, що за соціологічною юриспруденцією, котра реальну сутність права вбачає в реальних суспільних відносинах, а зовсім не в нормі та природі людини, недооцінюється нормативність як якість права. Результатом є наявність конфлікту, бо індивід завжди перебуває під примусом до здійснення правових дій.

Зроблено висновок, що наявність конфлікту притаманна суспільству в кожній конкретний період розвитку. Залежно від того, позитивне чи природне право є в пріоритеті, залежать причини виникнення конфлікту та колізії. Право посилює конфліктність та одночасно є його регулятором. Колізія при цьому виступає різновидом конфлікту.

Тема 2. Протиріччя в праві. Поняття правової колізії. Конфлікт, колізія та прогалина в праві.

Аксіологічний підхід до розуміння правового протиріччя. Поняття правової колізії. Правова колізія та прогалина в праві. Співвідношення понять конфлікт, колізія та прогалина в праві.

Аксіологічний підхід до розуміння правового протиріччя: встановлено, що протиріччя в праві виступають лише як частина соціальних протиріч, але при цьому є найбільш суттєвою і значною частиною цих протиріч. Обумовлено це тим впливом, який має право на розвиток соціальних відносин.

Поняття правової колізії: визначаючи протиріччя в нормативно-правових актах як протиріччя в суспільних відносинах, врегульованих нормами права, слід сказати, що вони вкрай неоднорідні за своєю структурою. Найбільш значущими і суттєвими протиріччями в праві є правові колізії – суперечності, що виникають між нормативно-правовими та (або) правозастосовними актами. Дане положення пояснюється тим, що суперечності, що виникають на основі взаємовиключних нормативних і правозастосовних актів, вже самі по собі є передумовою для виникнення нових соціальних протиріч, які посилюють і підсилюють нестабільність суспільних відносин.

Правова колізія та прогалина в праві: правова колізія та прогалина в праві існують у правовій реальності відокремлено одна від однієї, але при цьому є різновидами правового конфлікту. Крім того, вищевказані явища безпосередньо пов'язані між собою. Особливості та причини виникнення одного з них можна встановити в процесі аналізу іншого.

Аргументовано, що правові колізії та прогалини мають однією з причин свого виникнення логічний ланцюжок «помилка в правотворчості – помилка, неточність або відсутність регулювання в правозастосуванні», при відмінностях в суб'єктивному та об'єктивному началах. Об'єктивні фактори виникнення правової колізії та прогалини є майже однаковими та взаємопов'язаними, тоді як суб'єктивні причини (поведінка

законодавця – суб'єкта та правозастосувача – суб'єкта) є різними. Якщо при правовій колізії воля та дія такого суб'єкта є значною, то при прогалині в праві вона майже відсутня.

Співвідношення понять конфлікт, колізія та прогалина в праві: правова колізія в будь-яких формах її прояву як загальнородове поняття і явище асоціюється з різноманітними видами, формами прояву та рівнями розвитку суперечностей.

Поряд із прямим філософським змістом суперечності як «діалектичної взаємодії протилежних, взаємовиключних сторін і тенденцій предметів і явищ, які водночас перебувають у внутрішній єдності та взаємопроникненні, виступаючи при цьому джерелом розвитку об'єктивного світу і пізнання», часто під колізією розуміють звичне розмежування законів, норм, предметів як конкуренцію, невідповідність тощо.

Аналізуючи генетичний зв'язок вищевказаних термінів та понять з філософською категорією «суперечність», варто констатувати, що така категорія має безліч відтінків, стадій, рівнів розвитку та форм прояву. Звідси поняття колізії, залежно від того, в якій сфері життя суспільства і в якому значенні воно вживається, завжди пов'язано з рівнем розвитку або формою вираження. Отже, правову колізію та суперечність у правовій сфері можна розглядати як тотожні явища, бо в реальному житті вони знаходять свій вияв не інакше як у вигляді суперечностей або суперечності тих приписів, що в них містяться

Тема 3. Поняття правової та юридичної колізії. Поняття колізії в муніципальному праві.

Поняття юридичної колізії. Правова колізія. Правова колізія в муніципальному праві. Європейська хартія місцевого самоврядування. Закони України та підзаконні нормативні акти, що становлять правову основу місцевого самоврядування в Україні.

Поняття юридичної колізії: в даному питанні охарактеризовано поняття юридичної колізії, її ознак та особливостей, а також розглянуто питання тотожності з поняттям «правова колізія».

Правова колізія: визначено, що правова колізія як явище та поняття в теоретичному та практичному плані виступає як складова частина більш об'ємного явища, такого як «соціальна колізія», котра, будучи складним та багатогранним явищем, знаходить свій вияв у різноманітних формах та проявах, а саме у вигляді колізій правових норм, нормативно-правових актів, правових інститутів, правових доктрин.

Обґрунтовано, що правова колізія має як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Правова колізія, що виникає з об'єктивних причин, виступає як явище закономірне, що властиве правовій системі, навіть дуже досконалії. Так, наприклад, у міжнародному приватному праві об'єктивний характер колізійних норм і необхідність їх існування викликані тим, що правові системи держав відрізняються одна від однієї. Що стосується суб'єктивних причин виникнення та існування колізії, то ними є насамперед недосконалість законодавчої техніки, введення понять без обов'язкового пояснення їх змісту, концепція закону як провідного нормативно-правового акта взагалі, тощо.

Аргументовано, що правова колізія в будь-яких формах її прояву як загальнородове поняття і явище асоціюється з різноманітними видами, формами прояву та рівнями розвитку суперечностей. Звідси поняття колізії, залежно від того, в якій сфері життя суспільства і в якому значенні воно вживається, завжди пов'язано з рівнем розвитку або формою вираження. Отже, правову колізію та суперечність у правовій сфері можна розглядати як тотожні явища, бо в реальному житті вони знаходять свій вияв не інакше як у вигляді суперечностей або суперечності тих приписів, що в них містяться.

Виокремлено розуміння того, що правова колізія є соціально-правовим явищем, яке виникає в суспільстві як вид суперечностей та зачіпає інтереси індивідів і знаходить свій прояв у правовій сфері. Причинами її виникнення в рівній мірі є як суб'єктивні так і об'єктивні. При об'єктивних, більше простежується соціальний аспект колізії, динамічний розвиток суспільства та відносин, що потребують урегулювання правом, а при суб'єктивних,

відображає за своїм змістом певні явища правової сфери, тобто знаходить своє правове закріплення у вигляді норм (правил поведінки), що містяться в нормативно-правових актах (соціальна суперечність знаходить свій зовнішній прояв через суперечності в праві).

Правова колізія в муніципальному праві: в питанні розкрито, що колізії в муніципальному праві є правовими суперечностями, що виникають під час реалізації територіальною громадою свого конституційного права на вирішення питань місцевого значення безпосередньо і (або) через органи місцевого самоврядування, що проявляється при прийнятті нормативних актів цими органами та їх посадовими особами.

Європейська хартія місцевого самоврядування в даному питанні здійснена характеристика міжнародного акту, з точки зору його розгорнутості та якості врегулювання питання місцевого самоврядування на міжнародному рівні, в тому числі питань виключного місцевого значення та допустимого ступеня втручання органів державної влади в питання діяльності органів місцевого самоврядування.

Закон України та підзаконні акти, що становлять правову основу місцевого самоврядування в Україні: в питанні розкрито важливість наявності чіткого галузевого законодавства з питання діяльності органів місцевого самоврядування, їх повноважень, де легованості та виключного врегулювання питань місцевого значення.

Тема 4. Основні передумови виникнення правових колізій в муніципальному праві.

Поняття передумов виникнення правових колізій в публічному праві. Об'єктивні передумови виникнення правових колізій в муніципальному праві. Суб'єктивні передумови виникнення правових колізій в муніципальному праві. Моніторинг передумов як необхідна умова уникнення правових колізій. Колізії в сфері місцевого самоврядування.

Поняття передумов виникнення колізій в публічному праві: правова колізія взагалі та колізія правових норм і законів має як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Правова колізія, що виникає з об'єктивних причин, виступає як явище закономірне, що властиве правовій системі, навіть дуже досконалії. Так, наприклад, у міжнародному приватному праві об'єктивний характер колізійних норм і необхідність їх існування викликані тим, що правові системи держав відрізняються одна від однієї. Що стосується суб'єктивних причин виникнення та існування колізії, то ними є насамперед недосконалість законодавчої техніки, введення понять без обов'язкового пояснення їх змісту, концепція закону як провідного нормативно-правового акта взагалі тощо.

Об'єктивні передумови виникнення колізій в муніципальному праві: до об'єктивних причин належними такі:

- 1) динамічний характер сучасних суспільних відносин;
- 2) устрій держави. Тип державного устрою визначає наявність різних нормотворчих рівнів і відповідно неоднакове правотворче врегулювання питань;
- 3) множинність правотворчих суб'єктів;
- 4) суперечливий характер оновлення та розвитку сучасної системи правових норм;
- 5) відсутність у праві твердих, постійних і послідовно гуманних і демократичних підстав для свого існування та функціонування у вигляді природних прав людини, основних демократичних принципів

Об'єктивний характер мають суперечності, які виникають у сфері правового регулювання у зв'язку з постійним формуванням суспільних відносин. Такого роду суперечності можна умовно назвати матеріальними, вирішення яких не виключає ймовірності їх виникнення знову. Однак завдання правотворчих органів полягає в тому, щоб вчасно викривати такі суперечності й оперативно їх вирішувати. Правозастосовні органи в цьому плані повинні мати певну гнучкість, щоб зуміти ефективно долати виникаючі суперечності, не порушуючи при цьому права та інтереси інших суб'єктів права.

Суб'єктивні передумови виникнення колізій в муніципальному праві: до суб'єктивних факторів правових колізій уважають належними такі, що залежать від волі й свідомості суб'єктів – політиків, законодавців, представників еліти. Це найчастіше низька якість законів, прогалини в праві, некомпетентність або низька координація нормотворчого процесу, недиференційованість правового матеріалу, відсутність належної правової культури, соціальна напруженість, юридичний нігілізм, політична боротьба тощо. При цьому деякі з них виникають усередині самої правової системи – внутрішньосистемні, інші виникають ззовні – позасистемні.

У науці серед суб'єктивних причин становлення правових колізій вирізняють такі:

- погано виражене розмежування нормотворчих повноважень органів;
- ігнорування правовими нормами проблем делегування прав у сфері правотворчих повноважень;
- відсутність повноти відомостей про правову регламентацію питання;
- відмінність механізму набрання чинності нормативними актами;
- відсутність структурованості нормативно-правових актів та планування їх опублікування;
- низький рівень організаційної діяльності правотворчих органів під час підготовки і прийняття нормативно-правових актів;
- характерна слабкість основних юридичних знань у представників законотворчих органів і членів депутатського корпусу.

Моніторинг передумов як необхідна умова уникнення правових колізій: вчасне систематизування всіх існуючих нормативно-правових актів в державі, від тих, що мають найвищу юридичну силу до підзаконних (в тому числі муніципальних актів), їх взаємної узгодженості та відповідності, тобто вчасний моніторинг можливих суперечностей дозволяє досягнути найвищого ступеня в попередженні, а отже уникненні великої кількості колізій.

Тема 5. Характеристика основних видів правової колізії в муніципальному праві.

Поняття і види правових колізій. Різноманітні класифікації видів колізій. Фактичні та юридичні. Найбільш характерні види правових колізій для муніципального права

Колізії в сфері місцевого самоврядування: ознаки колізій в муніципальному праві, котрими є: залежність від правової системи країни і відповідного законодавчого регулювання місцевого самоврядування; сферою суспільних відносин, у якій найчастіше виникають муніципально-правові колізії є питання місцевого значення і делеговані органам місцевого самоврядування державні повноваження; колізії в муніципальному праві є просторово обмеженими, що обумовлюється специфікою сфери здійснення (безпосередньо або через органи місцевого самоврядування); наявність власного специфічного набору елементів механізму розв'язання.

Поняття і види правових колізій: визначення колізії в муніципальному праві: це правові суперечності, що виникають під час реалізації територіальною громадою свого конституційного права на вирішення питань місцевого значення безпосередньо і (або) через органи місцевого самоврядування, що проявляється при прийнятті нормативних актів цими органами та їх посадовими особами.

Вони включають у себе дві основні групи:

- 1) класичні муніципально-правові колізії, що виникають між різними елементами правової системи, між різними чи однаковими за силою нормативно-правовими актами, їх ще можна назвати ієрархічними муніципально-правовими колізіями;
- 2) муніципально-правові колізії компетенції, які виникають через недостатність у нормативному закріпленні та розмежуванні повноважень і компетенції [99, с. 46].

При цьому необхідно зауважити, що обидва види є темпоральними, тобто цей принцип обумовлює спосіб їх вирішення. Темпоральні колізійні норми в муніципальному праві вирішують колізії, які можуть виникнути, коли з прийняттям нового нормативно-правового акта неможливо відразу перебудувати всі правові відносини. У зв'язку з цим у муніципальному праві, як і в інших галузях, є так звані темпоральні колізійні норми, покликані вирішувати суперечності між раніше і пізніше прийнятими нормативно-правовими актами.

На наш погляд, темпоральна колізійна норма є загальнообов'язковим правилом поведінки, за допомогою якого здійснюється подолання виниклої суперечності між раніше і пізніше прийнятими нормативно-правовими актами.

Темпоральні колізійні норми в муніципальному праві представлені формулою «раніше прийняті нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить іншому рівнозначному акту».

Відповідно, ці норми – суть правило *lex posterior derogat priori* – «наступний закон з того самого питання скасовує дію попереднього»

Темпоральні колізійні норми можуть використовуватися і в тих ситуаціях, коли суспільні відносини виникли при дії однієї муніципально-правової норми, а закінчилися при дії іншої.

Ієрархічні муніципально-правові колізії, що стосуються діяльності місцевого самоврядування, є суперечностями між правом, правовідносинами, юридичною практикою, правосвідомістю, що виникають при вирішенні питань місцевого значення. Сюди ж належать неузгодженості, що містяться в муніципально-правовому акті, з одного боку, та відповідному законі України або Конституції – з іншого.

Колізії в муніципально-правових актах (колізії компетенції) – це неузгодженість (суперечність або відмінність) правових норм, що містяться в муніципально-правових актах рівної юридичної сили.

Різноманітні класифікації видів колізій. Привертає увагу досить обґрунтована класифікація, згідно з якою правові колізії можна підрозділити на шість родових груп:

- 1) колізії між нормативними актами або окремими правовими нормами;
 - 2) колізії в правотворчості (безсистемність, дублювання, видання взаємовиключних актів);
 - 3) колізії в правозастосуванні (різної у практиці реалізації тих самих актів, узгодженість управлінських дій);
 - 4) колізії повноважень і статусів державних органів, посадових осіб, інших владних структур;
 - 5) колізії цілей (коли в нормативних актах різних рівнів або різних органів закладаються суперечні одна одній, а іноді й взаємовиключні цільові настанови);
 - 6) колізії між національним і міжнародним правом
- всі колізії правових актів поділяються на такі групи між:
- 1) нормами правових актів;
 - 2) індивідуально-правовими нормами актів;
 - 3) нормами тлумачення (нормами інтерпретаційних актів);
 - 4) нормами актів індивідуального і нормативного характеру, а також між зазначеними нормами і нормами актів тлумачення.

Колізії правових актів так само можна підрозділити на колізії між нормами:

- 1) одного правового акта;
- 2) різних правових актів.

У свою чергу, колізії нормативно-правових актів на прикладі України можна поділити на такі підвиди між:

- конституційними законами та звичайними законами;
- старими та новими законами;

- загальними та спеціальними законами;
 - законом і кодексом;
 - різними кодексами;
 - законами та міжнародними договорами;
 - законами різних галузей права;
 - законами та підзаконними нормативно-правовими актами;
 - підзаконними нормативно-правовими актами різних видів;
 - законами та локальними актами;
 - локальними актами, що видаються різними органами місцевої публічної влади;
 - нормами, що містяться в одній статті нормативно-правового акта;
 - нормами, що містяться в різних статтях одного нормативно-правового акта;
 - нормами, що містяться в різних нормативно-правових актах;
 - нормами, що містяться в різних нормативно-правових актах, та актами тлумачення.
- Всі вищепераховані правові колізії, зважаючи на їх особливості та сферу застосування, можна поєднати в дві великі групи, а саме: зовнішні та внутрішні.

Фактичні та юридичні: фактичні правові колізії – це суперечності між елементами правової системи: правом, правовідносинами та юридичною практикою, правосвідомістю. Вони лежать в основі та є основною причиною появи формальних колізій – неузгодженостей у формі суперечностей між нормами, спрямованими на регулювання одних і тих самих суспільних відносин.

У сфері місцевого самоврядування виникають і фактичні (недотримання органами публічної влади розмежування компетенції, недостатня розробленість взаємодії між ними, недостатність фінансових і матеріальних ресурсів для виконання своїх повноважень), і формальні колізії (між нормативними актами)

Найбільш характерні види правових колізій для муніципального права: визначено, що колізією в муніципальному праві є правова суперечність, що виникає під час реалізації територіальною громадою свого конституційного права на вирішення питань місцевого значення безпосередньо і (або) через органи місцевого самоврядування, що проявляється при прийнятті нормативних актів цими органами та їх посадовими особами.

Зроблено висновок про те, що колізіям в муніципальному праві притаманні такі особливості. По-перше, залежність від правової системи країни і відповідно законодавчого регулювання місцевого самоврядування. По-друге, сфера суспільних відносин, у якій найчастіше виникають муніципально-правові колізії, – питання місцевого значення і делеговані органам місцевого самоврядування державні повноваження. По-третє, найбільш часто правові колізії виникають при регулюванні таких типових питань: установлення тарифів за різні види послуг, розпорядження земельними ділянками, муніципальний земельний контроль, участь у запобіганні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, володіння, користування і розпорядження муніципальним майном.

Обґрунтовано існування двох основних груп колізій в муніципальному праві:

- 1) класичні муніципально-правові колізії, що виникають між різними елементами правової системи, між різними чи однаковими за силою нормативно-правовими актами, їх ще можна назвати ієрархічними муніципально-правовими колізіями;
- 2) муніципально-правові колізії компетенції, які виникають через недостатність у нормативному закріпленні та розмежуванні повноважень і компетенції між органами публічної влади на місцях.

Зроблено висновок про особливості муніципально-правових колізій компетенції, котра полягає в тому, що вони можуть утворюватися не двома суперечливими нормами, а дією цілого комплексу неузгоджених між собою правових норм та можуть бути причиною колізій між конкретними правовими нормами.

Тема 6. Темпоральні, ієрархічні та колізії компетенції в муніципальному праві.

Поняття темпоральної правової колізії. Ієрархічні колізії в муніципальному праві.

Колізії компетенції в муніципальному праві. Визначення предмету відання органу місцевого самоврядування.

Поняття темпоральної правової колізії: Темпоральні колізії виникають через різночасове прийняття норм права. Темпоральна (часова) колізія є колізією, що виникає внаслідок видання в різний час принаймні двох норм права з того самого питання, просторова (територіальна) – через так звану «протяжність» правових відносин у просторі. Змістовні утворюються у випадках збігу обсягів регулювання між нормами (стикання, що виникають між загальними і спеціальними нормами), а ієрархічні – у зв'язку з тим, що норми різної юридичної сили претендують на регулювання однакових фактичних відносин.

Темпоральні колізії становлять собою розбіжність норм у тимчасових межах, що виникає в результаті видання у різний час декількох норм, які містять різні правові норми з того самого питання.

Як правило, такі колізії виникають через помилки або недотримання правил юридичної техніки, коли з прийняттям нової норми в належному порядку не скасована дія старої.

Темпоральні колізії – є суперечністю юридичних правил, що відбуваються в результаті видання в різний час з того самого питання двох або більше правових актів [148, с. 8]. Останніми роками вітчизняна система права піддалася глибоким корінним перетворенням. Незавершеність правової реформи, покликаної відобразити в праві політичні, соціальні й економічні перетворення, що відбулися в нашій державі, призвели до значного збільшення обсягу темпоральних суперечностей в українському законодавстві.

Ієрархічні колізії в муніципальному праві: Колізії між актами різної юридичної сили (по вертикалі) у правовій науці зазвичай визначаються як ієрархічні (субординаційні) колізії. Ієрархічні (субординаційні) колізії правових актів – це суперечності (розбіжності) між законами і підзаконними актами, суперечності між Конституцією України і всіма іншими нормативно-правовими актами, у тому числі законами. Дослідження видів ієрархічних колізій має велику актуальність, бо обсяг і негативний вплив на вітчизняну правову систему ієрархічних (субординаційних) колізій останніми роками значно збільшився. Це пов'язано насамперед із закріпленням у Конституції України цілком нових принципів побудови правової системи.

У сучасній українській системі права ієрархічні колізії правових актів залежно від сфери їх виникнення можна підрозділити на такі види:

- виникаючі в механізмі поділу влади;
- виникаючі між актами однієї галузі влади;
- виникаючі у сфері взаємодії органів державної влади й органів місцевого самоврядування;
- виникаючі у сфері взаємодії загальнообов'язаних норм міжнародного права та актів внутрішнього українського законодавства.

Ієрархічні колізії – це колізії «по вертикалі», коли суспільні відносини підпадають під одночасне регулювання норм права різної юридичної сили, що містять різні суперечливі правові норми.

Колізії компетентності в муніципальному праві: Дискусія про межі або деякі повноваження державних органів і посадових осіб. Відмітна риса конкретного виду правових колізій зберігається в зазначеному: по-перше, вони можуть викликатися не двома взаємовиключними нормами, а дією єдиного комплексу несформованих між собою правових норм; по-друге, ці правові колізії можуть стати причиною колізій між певними правовими нормами.

Колізії компетенції можуть формулюватися в тому, що обумовлені державні органи, посадові особи, органи місцевого самоврядування, які мають владні повноваження, здійснюють їх недостатньою мірою або, навпаки, виходять за межі своєї компетенції, нехтуючи компетенцією інших суб'єктів.

Варто зазначити, що в місцевому самоврядуванні наразі переважають колізії, які виникли в результаті недоліків при застосуванні правил, способів та методів юридичної техніки. Крім того, причинами виникнення колізій у муніципальному праві можна вважати такі: недостатнє врахування особливостей розвитку кожної конкретної адміністративно-територіальної громади, потреб та інтересів територіальної громади, відсутність фінансових та матеріальних ресурсів для вирішення всіх питань місцевого значення, перевищення органами місцевого самоврядування своїх повноважень, швидкозмінне законодавство у сфері регулювання муніципально-правових відносин.

Визначення предмету відання органу місцевого самоврядування: Обґрунтовано думку про те, що відсутність чіткого деталізованого законодавства з питань, віднесених до предметів спільного відання місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування; недосконалість системи правового регулювання сфери взаємовідносин між регіонами; відсутність чіткого злагодженого механізму погодження інтересів адміністративно-територіальних одиниць при прийнятті нормативно-правових актів є першопричиною виникнення колізій в муніципальному праві, зокрема такого їх виду як колізії компетенції. При цьому суперечності, що виникають в муніципальному праві, виникають у результаті перевищення повноважень органів місцевого самоврядування, котрі часто втручаються в повноваження органів державної влади на місцях.

Визначено, що відповідно до засад розподілу влади, що зазначені в Основному Законі України, діяльність органів місцевого самоврядування не є належною до жодної з гілок влади. Проте між органами державної влади та органами місцевого самоврядування є певний змістовний зв'язок. Основою такого є єдність функцій та завдань, які покликані здійснювати органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування; єдність влади, яку здійснюють органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, що випливає із ст. 5 Конституції України; єдність в основному принципів, на яких будується апарат державного управління і виконавчий апарат місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування, функціонуючи на принципах децентралізації державного управління (правової, організаційної, фінансової автономії), беруть участь у реалізації в межах Конституції і законів України основних функцій і завдань держави. У сфері взаємодії нормативно-правових актів різних гілок влади в законодавстві досить чітко визначений статус різних органів та співвідношення актів, що вони видають. Незважаючи на це, часто виникає неправильне розуміння та використання органом держави своєї компетенції, що в результаті створює правову колізію.

Зроблено висновок, що досить велика кількість суперечностей та невідповідностей виникає через порушення органами своєї компетенції. Орган або виходить за межі своєї компетенції, або присвоює собі повноваження інших, або не здійснює своїх закріплених повноважень повною мірою. Допускається вторгнення в чужі сфери, що породжує правові колізії.

3.3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Види правових колізій залежно від теорій право розумінні та інших класифікаторів.

1. Колізії в праві та колізії в законодавстві.
2. Колізії в муніципальному праві та колізії публічного права. Особливості.
3. Темпоральна, субсидарна та інші види колізій.
4. Види типових ситуацій, за яких виникають колізії в праві взагалі і в муніципальному зокрема.

Рекомендована література :

1. Бисага Ю.М., Рогач О.Я., Бачинська А.В. «Муніципальне право України» Ужгород: Ліра, 2008. – 338 с.
2. Коммунальное право Украины: Учебное пособие / В.Д. Волков, А.Г. Бобкова, Н.А. Захарченко и др. - Донецк, 1999.
3. Конституційне законодавство України. — К., 2000.
4. Конституція України. - К., 1996.
5. Кутафин О.Е., Фадеев В.И. Муниципальное право Российской Федерации: Учебник.- М., 2000.
6. Муніципальне право України: Підручник/ Кол. авт.; За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.
7. Постовой Н.В. Муниципальное право России. — М., 1998.

Тема 2. Механізм розв'язання колізій в муніципальному праві

1. Способи розв'язання колізій залежно від правової системи держави.
2. Загальна характеристика способів уникнення колізій в праві.
3. Взаємодія органів по «вертикалі» та «горизонталі», як причина виникнення колізій.
4. Прийняття нормативно-правового акту з питань регулювання попередження та розв'язання колізій в муніципальному праві.
5. Негативні наслідки існування колізій в праві

Рекомендована література :

1. Баймуратов М.А. Европейские стандарты локальной демократии и местное самоуправление в Украине. - Х., 2000.
2. Баймуратов М.А. Муниципальное право Украины в вопросах и ответах: Учебное пособие. - Одесса, 2000.
3. Бисага Ю.М., Рогач О.Я., Бачинська А.В. «Муніципальне право України» Ужгород: Ліра, 2008. – 338 с.
4. Білечук П.Д., Дравченко В.В., Підмогільний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): Навч. посібник. - К., 2000.
5. Воронов Н.П., Болдырев С.В. Понятие и основы местного и регионального самоуправления // Проблемы законности. -1993. - Вып. 28.
6. Європейська хартія міст (Страсбург, 17-19 березня 1992 р.) // Місцеве самоврядування в Україні: Муніципальне право: Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. - К., 2000.
7. Закон про місцеве самоврядування в Україні: Науково-практичний коментар / За ред. д.ю.н., професора В.Ф. Опришка.-К., 1999.
8. Институты самоуправления: историко-правовое исследование.-М., 1995.
9. Казанчев Ю.Д., Писарев А.Н. Муниципальное право. - М., 1998.
10. Ковешников Е.М. Муниципальное право. - М., 2000.

11. Коммунальное право Украины: Учебное пособие / В.Д. Волков, А. Г. Бобкова, Н.А. Захарченко и др. - Донецк, 1999.
12. Конституційне право України/ За ред. В.Ф. Погорілка.- К., 2000.
13. Місцеве самоврядування в Україні: Історія. Проблеми. Пропозиції.-К., 1999.
14. Муніципальне право України: Підручник/ Кол. авт.; За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.
15. Основи муніципального права України: Навчальний посібник /За ред. М.І. Корнієнка. - К., 2000.
16. П.Емельянов Н.А. Местное самоуправление: проблемы, поиски решения. - М. - Тула, 1997.
17. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування. - Мюнхен, 1963.
18. Ткачук А., Аграноффа Р., Браун Т. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід: Навчальний посібник. — К., 1997.
19. Черкасов А.И. Сравнительное местное управление: теория и практика. М., 1998.
20. Чиркин В.Е. Конституционное право: Россия и зарубежный опыт.-М., 1998.
21. Ясюнас В.А. Основы местного самоуправления: Учебное пособие.-М., 1998.

Тема 3. Превентивні заходи попередження правових колізій

1. Колізії компетенції в муніципальному праві.
2. Тлумачення норм права як захід вирішення колізій.
3. Правова експертиза нормативно-правового акту як превентивна процедура
4. Акти місцевого самоврядування.

Рекомендована література:

1. Бисага Ю.М., Рогач О.Я., Бачинська А.В. «Муніципальне право України» Ужгород: Ліра, 2008. – 338 с.
2. Борденюк В. Конституція України та становлення галузі права місцевого самоврядування // Збірник наукових праць Української академії державного управління при Президентові України. -К., 1999
3. Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні. — К., 1997.
4. Коваленко А.А. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні: питання теорії і практики: Автореф. дис. канд. юрид. наук. - К, 1997.
5. Корнієнко М. Державна влада і місцеве самоврядування: актуальні питання теорії і практики // Українське право. - 1995. - №1 (2).
6. Муніципальне право України: Підручник/ Кол. авт.; За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.
6. Орзіх М. Самоврядні території в системі державного устрою України // Місцеве та регіональне самоврядування України. — Вип. 1-2.-К., 1993
7. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування. - Мюнхен, 1963.
8. Пухтинський М.О. Проблеми розвитку місцевого самоврядування в Україні // Основи муніципального права України: Навчальний посібник / За ред. проф. М.І. Корнієнка. - К., 2000.
9. Чиркин В.Е. Конституционное право: Россия и зарубежный опыт.-М., 1998.

Тема 4. Моніторинг як складова механізму вирішення правових колізій

1. Загальнодержавний реєстр нормативно-правових актів.
2. Реєстр нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування.
3. Проект акту про нормативно-правові акти.

Рекомендована література:

1. Баймуратов М.А. Конституционно-проектная регламентация местного самоуправления и территориальных коллективов // Юридический вестник. - 1996. - №1.
2. Баймуратов М.О., Батанов О.В. Деякі теоретичні аспекти становлення функцій територіальних громад в Україні // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 1999. - №1.
3. Батанов О.В. Основні напрями і види діяльності територіальних громад: проблеми класифікації // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 1998. - №4.
4. Бисага Ю.М., Рогач О.Я., Бачинська А.В. «Муниципальное право Украины» Ужгород: Ліра, 2008. – 338 с.
5. Бутко І. Деякі проблеми становлення і розвитку територіального самоврядування в Україні // Місцеве та регіональне самоврядування України. - 1992. — №3.
6. Волков В.Д. Правовой статус міста//Вісник Академії правових наук України. -1995. - № 3.
7. И. Батанов О.В. Функції територіальних громад як суб'єктів місцевого самоврядування: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. - К., 2000.
8. Карлов А.А. Формирование института местного самоуправления. - К., 1993.
9. Краснов М.А. Введение в муниципальное право. - М., 1993.
10. Муніципальне право України: Підручник/ Кол. авт.; За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.
11. Орзіх М. Интерес в системе местного самоуправления // Аппарат государственного управления: интересы и деятельность. - К., 1993.
12. Руда Н. Правовой статус територіального колективу // Місцеве самоврядування в Україні: історія, проблеми, пропозиції. - К., 1994.
13. Сурмін Ю. Місцеве самоврядування та громадянське суспільство: моніторинг суспільної думки // Актуальні проблеми державного управління. - 2000. - №1.
14. Формирование института местного самоуправления. - К, 1993.

Тема 5. Правова експертиза нормативно-правового акту орачів місцевого самоврядування та актів посадових осіб органів місцевого самоврядування

1. Загальнодержавна процедура здійснення правової експертизи нормативно-правового акту.
2. Процедура та органи здійснення правової експертизи актів органів місцевого самоврядування та актів посадових осіб органів місцевого самоврядування.
3. Результат експертизи.
4. Прийняття акту органу місцевого самоврядування.

Рекомендована література:

1. Барабашев Г.В. Муниципальные органы современного государства (США, Великобритания). - М., 1971.
2. Бисага Ю.М., Рогач О.Я., Бачинська А.В. «Муниципальное право Украины» Ужгород: Ліра, 2008. – 338 с.
3. Білечук П.Д., Дравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муниципальне право): Навч. посібник. - К., 2000.
4. Воронов М.П. Місцеве самоврядування та його акти: Навчальний посібник. - К., 1992.
5. Коваленко А.А. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні: питання теорії і практики: Автореф. дис. канд. юрид. наук. -К, 1997.
6. Муніципальне право України. - К., 2001.
7. Муніципальне право України: Підручник/ Кол. авт.; За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.
8. Орзіх М. Концепція правового статусу самоврядних територій і органів місцевого

самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування України. -1995.

9. Фрицкий О.Ф. Местные Советы народных депутатов и управление. Организационно правовые проблемы. - К., 1997.

Тема 6. Приклади судових справ про розв'язання правових колізій

1. Справи судів загальної юрисдикції з розв'язання правової колізії.
2. Конституційний суд України в розгляді справ про розв'язання правової колізії.
3. Суди спеціальної юрисдикції при розгляді справ про колізії їх компетенція.

Рекомендована література:

1. Бисага Ю.М., Рогач О.Я., Бачинська А.В. «Муниципальное право Украины» Ужгород: Ліра, 2008. – 338 с.
2. Білечук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муниципальне право): Навч. посібник. - К., 2000.
3. Воронов М.П. Місцеве самоврядування та його акти: Навчальний посібник. - К., 1992.
4. Воронов Н.П. Понятие и особенности правовых актов местных Советов народных депутатов // Проблемы законности. - 1993. -Вып. 28.
5. Краснов М.А. Введение в муниципальное право. - М., 1993
6. Муніципальне право України. - К., 2001.
7. Муніципальне право України: Підручник/ Кол. авт.; За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.
8. Про місцеве самоврядування: Закон України від від 21.05.1997 № 280/97-ВР (в редакції від 16.08.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
9. Фрицкий О.Ф. Местные Советы народных депутатов и управление. Организационно правовые проблемы. — К., 1997

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни для очної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин – 180				
	Форма навчання: очна				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні (семинарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр					
Тема 1. Поняття соціального протиріччя. Правова категорія конфлікту	29	5	4		20
Тема 2. Протиріччя в праві. Поняття правової колізії. Конфлікт, колізія та прогалина в праві.	30	5	5		20
Тема 3. Поняття правової та юридичної колізії. Поняття колізії в муніципальному праві	29	5	4		20
Модульна контрольна робота			2		
Разом за семестр	90	15	15		60
2-й семестр					
Тема 1. Основні передумови виникнення правових колізій в муніципальному праві	29	5	4		20
Тема 2. Характеристика основних видів правової колізії в муніципальному праві	29	5	4		20
Тема 3. Темпоральні, ієрархічні та колізії компетенції в муніципальному праві	30	5	5		20
Модульна контрольна робота			2		
Разом за семестр	90	15	15		60
Разом за рік	180	30	30		120

Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин – 180				
	Форма навчання: заочна				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні (семинарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр					
Тема 1. Поняття соціального протиріччя. Правова категорія конфлікту	31	1	1		29
Тема 2. Протиріччя в праві. Поняття правової колізії. Конфлікт, колізія та прогалина в праві.	29,5	2	1,5		26
Тема 3. Поняття правової та юридичної колізії. Поняття колізії в муніципальному праві	29,5	2	1,5		26
Разом за семестр	90	5	4		81
2-й семестр					
Тема 1. Основні передумови виникнення правових колізій в муніципальному праві	31	1	1		29
Тема 2. Характеристика основних видів правової колізії в муніципальному праві	29,5	2	1,5		26
Тема 3. Темпоральні, ієрархічні та колізії компетенції в муніципальному праві	29,5	2	1,5		26
Разом за семестр	90	5	4		81
Разом за рік	180	10	8		162

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Види правових колізій залежно від теорій право розумінні та інших класифікаторів.	5	1
2	Механізм розв'язання колізій в муніципальному праві.	5	1,5
3	Превентивні заходи попередження правових колізій	5	1,5
4	Моніторинг як складова механізму вирішення правових колізій	5	1
5	Правова експертиза нормативно-правового акту орачів місцевого самоврядування та актів посадових осіб органів місцевого самоврядування	5	1,5
6	Приклади судових справ про розв'язання правових колізій	3	1,5
Разом		30	8

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Взаємодія органів по вертикалі і горизонталі як причина виникнення колізій.	13	18
2	Прийняття нормативно-правового акту з питань регулювання попередження та розв'язання колізій в муніципальному праві.	13	18
3	Правові основи місцевого самоврядування	13	18
4	Система місцевого самоврядування. Органи та посадові особи місцевого самоврядування	13	18
5	Позитивні та негативні наслідки існування колізій в праві місцевого самоврядування	14	18
6	Види типових ситуацій, за яких виникають колізії в праві взагалі і в муніципальному зокрема.	13	18
7	Способи розв'язання колізій залежно від правової системи держави	14	18
8	Діяльність органів державної влади у процесі уникнення та подолання колізій в муніципальному праві.	14	18
9	Децентралізація та колізії в муніципальному праві.	14	18
Разом		120	162

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: виступи на практичних заняттях, підготовка здобувачами есе та виступи на наукових заходах.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: заслуховування виступів на практичних заняттях, захист підготовленого наукового есе перед аудиторією та виступів на наукових заходах.

Форма модульного контролю: проведення підсумкової контрольної роботи із змістовного модуля.

Форма підсумкового семестрового контролю:

- проміжний контроль, який здійснюється у ході проведення усного заліку;
- підсумковий контроль, який здійснюється у формі проведення усного екзамену.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Захист підготовленого наукового есе перед аудиторією	Модульна контрольна робота	Сума
T.1	T.2	T.3	10	60	100
10	10	10			

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Захист підготовленого наукового есе перед аудиторією	Модульна контрольна робота	Сума
T.1	T.2	T.3	10	60	100
10	10	10			

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Очна форма навчання			
	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	6	40	7	40
Модульна контрольна робота	1	60	1	60
Разом		100		100

Критерії оцінювання проміжного та підсумкового семестрового контролю здобувачів ступеня доктора філософії

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Знання здобувачів ступеня доктора філософії з дисципліни «Колізії в муніципальному праві та шляхи їх розв'язання» оцінюються за такими критеріями:

- оцінку «відмінно» (90-100 балів, **A**) заслугоує здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який всебічно і глибоко володіє програмовим матеріалом, може аналізувати та синтезувати правову інформацію, що стосується діяльності органів місцевого самоврядування, засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою та може аналізувати інформацію з різних джерел (доктринальних, нормативних, правозастосовних), здатен продукувати нові думки та ідеї стосовно наявності колізій у муніципальному праві та шляхів їх усунення.

- оцінку «добре» (82-89 балів, **B**) заслугоує здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який повністю опанував і вільно володіє програмовим матеріалом, має системні знання по тематиці дисципліни, має здатність до самостійного пошуку інформації, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою та може аналізувати інформацію з різних джерел (доктринальних, нормативних, правозастосовних), здатен продукувати нові думки та ідеї стосовно наявності колізій у муніципальному праві та шляхів їх усунення, однак, не в усіх питаннях добирає чітку аргументацію для обґрунтування своєї позиції та думки.

- оцінку «добре» (74-81 бал, **C**) заслугоує здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який навчальну програму опанував, але є незначні прогалини у знаннях, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію, що стосується протиріч у праві, може продукувати нові думки та ідеї стосовно наявності колізій у муніципальному праві та шляхів їх усунення та застосовувати знання у практичній юридичній діяльності, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

- оцінку «задовільно» (64-73 бали, **D**) заслугоує здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який знає основний програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшої наукової роботи та використання його у майбутній професії, ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою, але допускає помилки при виконанні завдань, хоча при вказівці на помилки, може знайти шляхи їх усунення.

- оцінку «задовільно» (60-63 бали, **E**) заслугоує здобувач ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який володіє основним програмовим матеріалом в обсязі, необхідному

для подальшої наукової роботи та практичної діяльності, однак, виконання завдань задовольняє мінімальні критерії.

- оцінка «незадовільно» (35-59 балів, **FX**) виставляється здобувачеві ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань та видів робіт.

- оцінка «незадовільно» (35 балів, **F**) виставляється здобувачеві ступеня вищої освіти «Доктор філософії», який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні репродукування і не може продовжувати навчання за відповідним освітнім рівнем, оскільки не готовий до пошуку, оброблення на аналізі інформації, не може продукувати нові думки та ідеї стосовно наявності правових колізій у муніципальному праві та шляхів їх розв'язання.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативні джерела:

1. Конституція України: прийм. на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (із змінами і доп.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996 р. № 30. Ст. 141.
2. Конституція Автономної Республіки Крим від 21 жовтня 1998 р., затверджена Законом України 23 грудня 1998 року № 350-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. №5-6. ст.43.
3. Всесвітня Декларація місцевого самоврядування. *Місцеве та регіональне самоврядування в Україні*. Вип. 1-2/6-7. К., 1994. С.67.
4. Європейська Хартія місцевого самоврядування. *Місцеве та регіональне самоврядування в Україні*. Вип. 1-2/6-7. К., 1994. С.71.
5. Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 року № 595-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 37-38. ст. 366.
6. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190.
7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Офіційний вісник України*. 1997. № 25. С. 20.
8. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 33. ст. 175.
9. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11 липня 2001р. *Відомості Верховної Ради*. 2001. № 48. Ст. 254.
10. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 року № 93-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 40. Ст. 290.
11. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 року № 401-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 11. Ст. 79.
12. Про об'єднання співвласників багатоквартирних будинків: Закон України від 29 листопада 2001 року № 2866-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 10. Ст. 78.
13. Про державно-правовий експеримент розвитку місцевого самоврядування в місті Ірпені, селищах Буча, Ворзель, Гостомель, Коцюбинське Київської області: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2352-III (зі змінами і допов., закон втратив чинність). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 29. Ст.138.
14. Про Фонд сприяння місцевому самоврядуванню: Указ Президента від 24 червня 2010 року № 723/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/2010>
15. Про державну підтримку розвитку місцевого самоврядування в Україні: Указ Президента від 30 серпня 2001 року № 749/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/749/2001>

Базова навчальна та наукова література:

1. Акмалова А.А. Муниципальное право России: Учебник. М.: ЭКМОС, 2002. 344 с.
2. Алгунова И. Местные налоги в экономике ведущих стран Запада. *Финансовые вести*. 1993. № 4.
3. Анимца Е. Г., Тертышный А. Т. Основы местного самоуправления. М.: ИНФРА-М, 2000.
4. Бакагин Д.В., Ковалева Т.К. Муниципалитеты в системе финансового федерализма США. М., 1995.
5. Барабашев Г.В. Муниципальные органы современного капиталистического государства (США, Великобритания). М.: Изд-во МГУ, 1971. 280 с.

6. Баринов В.Т. Муниципальные облигации: Выпуск и размещение: Практическое пособие. М.: Русская деловая литература, 1997.
7. Бартышев В.И. Практикум по муниципальному праву Российской Федерации: Учебное пособие. Воронеж, 1998.
8. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муниципальне право). К.: Атака, 2000. 304 с.
9. Бодрова І.І. Організаційно-правові питання діяльності асоціацій місцевих рад України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Х., 2002. 15 с.
10. Бондарь Н.С., Чернышев М.А. Муниципальное право и практика его реализации в городском самоуправлении. Ростов-на-Дону, 1996.
11. Бондич Г.Г. О некоторых вопросах управления коммунальной собственностью. *Актуальні проблеми управління територіями в Україні: Матеріали науково-практичної конференції 26—27 листопада 1992 р. К., 1993.*
12. Васильев В.И. Местное самоуправление. Учебное и научно-практическое пособие. Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ. М., 1999. 453 с.
13. Волков В.Д. Правовой статус міста. *Вісник Академії правових наук України*. 1995. №3.
14. Воронов Н.П. Понятие и особенности правовых актов местных Советов народных депутатов. *Проблемы законности*. 1993. Вып. 28.
15. Воронов М.П. Місцеве самоврядування та його акти. Навч. посібник. К., 1992.
16. Воронин А.Г., Лапин В.А., Широков А.Н. Основы управления муниципальным хозяйством. М: Московский общественный научный фонд, 1997.
17. Выдрин И. В. Муниципальное право России :Учебник для вузов. М.: Норма, 2003. 320 с.
18. Выдрин И.В., Кокотов А.Н. Муниципальное право России: Учебник /Под ред. Т.А. Шиловских, А.Н. Кокотов; Министерство общего и профессионального образования РФ. Уральская государственная юридическая академия. Учеб. изд. Екатеринбург: Изд-во УрГЮА, 1997. 448 с.
19. Грабильников А.В., Марцинів А.Б. Проблемы конституційно-правового статусу Президента України. *Вісник Дніпропетровського Університету*. Правознавство. Дніпропетровськ, 1995. Вип. 2.
20. Граверт Р. Финансовая автономия органов местного самоуправления в ФРГ. *Государство и право*. 1992. № 10. С. 107.
21. Гураль П. Поняття і сутність територіальної громади в Україні. *Вісник Львів. Ун-ту*. Серія юридична. 2000. Вип. 35. С.200.
22. Дробуш І.В. Функції представницьких органів місцевого самоврядування в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 – Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, Київ, 2002. 14 с.
23. Зотов В.Б., Макашева, З.М. Муниципальное управление. М.: Юнити-Дана, 2002. 279с.
24. Игнатюк Н.А., Замотаев А.А., Павлушкин А.В. Муниципальное право: Учебник / Под ред. Н. А. Игнатюк. -учеб. изд. М.: Юстициформ, 2004. 320 с.
25. Игнатов В.Г., Рудой В.В. Местное самоуправление в современной России. Учебное пособие. Ростов на Дону: Феникс, 2001. 416 с.
26. Институты самоуправления: историко-правовое исследование / В. Г. Графский, Н. Н. Ефремова, В. И. Карпец и др. М.: Наука, 1995. 302 с.
27. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України: Навч. посіб. К., 1999.
28. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муниципальное право України: Навчальний посібник. К., 2003.

29. Краснікова О.В. Конституційна відповідальність в системі захисту правового статусу суб'єктів місцевого самоврядування: Автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.02. – Одеська національна юридична академія, Одеса, 2003. 16 с.
30. Ковешников, Е. М., Дубинин, А. В. Муниципальное право России : Учебное пособие. М.: Инфра-М. 2003. 176 с.
31. Ковешников Е. М. Муниципальное право: Краткий учебный курс. М.: Норма - Инфра, 2000. 284 с.
32. Комаров В.В. Формы непосредственной демократии в России: Учебное пособие. М., 1998.
33. Культура городского самоуправления. Учебное пособие / Под ред. С. Вобленко. Николаев: ТЕТРА, 1997.
34. Кутафин О.Е., Фалеев В.И. Муниципальное право Российской Федерации. М.: Юристъ, 2001. 552 с.
35. Лазор О.Д., Лазор О.Я. Місцеве самоврядування. Вітчизняний та зарубіжний досвід. Навчальний посібник. К.: Дакор, 2004. 560 с.
36. Ленгер Я. І. Муниципально-правові колізії: загальнотеоретичний аспект: монографія. 2017. 336 с.
37. Ленгер Я.І. Конфлікт як правовий феномен: органічний, радикальний та комунікативний підхід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юридичні науки.* №18. 2015. С. 41-44.
38. Ленгер Я.І. Колізії в муніципальному праві: загальнотеоретичний аспект. *Право і суспільство.* - № 5. 2015. С.14-17.
39. Ленгер Я.І. Конфлікт та колізія як різновид протиріччя в праві. Електронне фахове видання. *Порівняльно аналітичне право.* № 6. 2016. С. 59- 61.
40. Lenger Y. Conflicts of competence in municipal law, their types. *Visegrad Journal on Human Rights.* № 6. 2016. С. 113-117.
41. Ленгер Я.І. Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування: колізійні питання делегування. *Вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. Випуск 37. Том 1.* 2016. С. 44-49.
42. Ленгер Я.І. Виборчі права внутрішньо переміщених осіб в Україні: колізійні питання та можливі шляхи їх усунення. *Конституційно-правові академічні студії.* №1. 2016. С. 19-26.
43. Yana Lenger Axiology of conception of legal collision in municipal law and its resolution mechanism. *Juridic National; teorie si practica.* №2 (24). 2017. С. 57-60.
44. Ленгер Я.І. Внутрішні причини та зовнішні фактори виникнення правових колізій в муніципальному праві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* Випуск 2. Том 2. 2017. С. 25-28.
45. Ленгер Я.І. Механізм вирішення правових колізій в муніципальному праві, його елементи. *Актуальні проблеми держави і права.* 2017. № 78. С. 81- 85.
46. Ленгер Я.І. Органи місцевого самоврядування та інші органи як суб'єкти правовідносин із врегулювання муніципально-правових колізій. *Вісник Ужгородського національного університету. Серія Право.* Випуск 44. 2017. С. 52-55.
47. Ленгер Я.І. Класифікація колізій в муніципальному праві. *Вісник Ужгородського національного університету. Серія Право.* Випуск 42. 2017. С. 44-46.
48. Ленгер Я.І. Ієрархічний та змістовний принципи вирішення правових колізій в муніципально-правових актах. *Вісник Херсонського університету.* 2017. Випуск 2. Том 1. С. 52-55.
49. Ленгер Я.І. Пріоритет нормативно-правового акту як спосіб розв'язання колізії. *Держава та регіони.* № 1. 2017. С. 19-25.
50. Ленгер Я.І. Категорії правовий конфлікт та колізія: аналіз через призму теорій право розуміння. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* Випуск 1. Том 2 2017. С.50-53.

51. Ленгер Я.І. Правові колізії між рівними за юридичною силою правилами поведінки, їх особливості. *Юридичний науковий електронний журнал.* № 2. 2017. С. 20-22.
52. Ленгер Я.І. Взаємодія органів публічної влади як спосіб попередження та розв'язання муніципально-правової колізії *Фаховий електронний журнал. Юридичний науковий електронний журнал.* № 3. 2017. С. 36-39.
53. Lenger Y. Law making activity as an effective means of avoiding and resolution of conflicts in the municipal law. *Science of Europe.* №13(13). Vol 4. 2017. P. 97-100.
54. Ленгер Я.І. Выявление, решение и устранение правовых коллизий как элементы эффективного механизма их преодоления. *Leges si Viata.* № 4/2(304). 2017. С. 71-74.
55. Ленгер Я.І. Закономірності розв'язання правових колізій в муніципальному праві. *Науковий вісник публічного і приватного права.* № 1. 2017. С. 22-25.
56. Ленгер Я.І. Правова природа колізії та її особливості в муніципальному праві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Випуск 25. 2017. С. 14-18.
57. Ленгер Я.І. Форми співвідношення закону та підзаконного акту як умова уникнення колізій в муніципальному праві. *Право і державне управління.* 2017. № 1. С. 31-36.
58. Ленгер Я.І. Принципи вирішення правових колізій в муніципальному. *Право і суспільство.* 2017. № 2. С. 21-26.
59. Ленгер Я.І. Правова експертиза нормативно-правового акту як превентивно-контрольна процедура вирішення правової колізії в муніципальному праві. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2017. № 1. С. 34-37.
60. Lenger Yana. Concept and elements of the constitutional system: theoretical and legal framework. *Principy v práve: zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie, 14 mája 2015. Bratislava.* 2015. S. 79-84.
61. Lenger J.I. Realizacia zakladnych principov prav človeka cez prizmu činnosti orgánov sudnej vlády: skusenosti Európskeho sudu pre ľudské práva. *Umenie a právo: zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie, 2 júna 2016, Skalnaté pleso.* Bratislava. 2016. S.114-117.
62. Ленгер Я.І. Питання делегування повноважень органів державної влади: законодавчі колізії. *Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 22-23 квітня 2016 року – Ужгород: Ужгородський національний університет.* 2016. С. 164-168.
63. Ленгер Я.І. Децентралізація як юридичний засіб подолання колізій між рівнями публічної влади. *Фундаментальні проблеми юриспруденції: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 17-19 листопада 2016 року / За загальною редакцією Я.В. Лазура, О.Я. Рогача, М.В. Савчина.* Ужгород. 2016. С. 232-237.
64. Ленгер Я.І. Реалізація принципу несуперечливості закону й підзаконного акту та уникнення колізій у праві. *Науковий потенціал та перспективи розвитку юридичної науки: матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції, м. Запоріжжя, 17-18 березня 2017 року / За загальною редакцією Т.О. Коломоєць.* Запоріжжя. 2017. С.23-26.
65. Ленгер Я.І. Примирювальні та судові процедури вирішення колізій в муніципальному праві: Україна та зарубіжний досвід. *Juridica stitificain condiile de integrare Europeana Ukraina si Moldova: repere modern dedezvoltare juridical: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Республіка Молдова, 24-25 березня 2017 року / За загальною редакцією V.Vujor.* Chisinau. 2017. С.89-92.
66. Ленгер Я.І. Дотримання принципу ієрархічності нормативно-правових актів як елемент системи попередження правових колізій. *Громадянське суспільство в Україні: проблеми забезпечення правотворчої діяльності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 31 березня - 01 квітня 2017 року.* Х.: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2017. С. 21-24.
67. Ленгер Я.І. Удосконалення правил правотворчої діяльності як елемент механізму попередження правових колізій. *Міжнародне та національне законодавство: способи*

удосконалення: матеріали міжнародної науковопрактичної конференції. Дніпро. 1-2 квітня 2017 року. Дніпро: Дніпропетровський гуманітарний університет. 2017. С. 37-39.

68. Ленгер Я.І. Децентралізаційні процеси та причини виникнення правових колізій в муніципальному праві. *Юридичні наукові дискусії як фактор сталого розвитку правової доктрини та законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 7-8 квітня 2017 року*. К.: Центр правових наукових досліджень. 2017. С. 14-17.

69. Ленгер Я.І. Колізії в муніципальному праві. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 7-8 квітня 2017 року*. Одеса: ГО «Причорноморська фундація права». 2017. С. 20-22.

70. Ленгер Я.І. Реформування системи місцевого самоврядування як можливий захід попередження колізій в муніципальному праві. *Децентралізація в Україні: теорія та практика конституційної, адміністративної і муніципальної реформи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 7 квітня 2017 року*. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. С.168-170.

71. Ленгер Я.І. Колізії компетенції як найбільш типові та характерні для муніципального права. *Актуальні питання публічного та приватного права у контексті сучасних процесів реформування законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Херсон, 14-15 квітня 2017 року* / За загальною редакцією В.М.Стратонова, Херсон. 2017. С.26-30.

72. Ленгер Я.І. Реалізація прав внутрішньо переміщених осіб, суперечливі моменти та способи їх розв'язання. *Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 20 квітня 2017 року* / За заг. ред. О. Я. Рогача, Я. В. Лазура, М. В. Савчина, Д. М. Белова, Я. Івора, М. В. Менджул. Ужгород. ТОВ «РІК-У». 2017. С. 77-80.

73. Ленгер Я. І. Чітке розмежування сфер галузевого регулювання як можливий шлях попередження колізійності. *Реформування законодавства України та розвиток суспільних відносин в Україні: питання взаємодії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 21-22 квітня 2017 року*. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2017. С. 29-32.

74. Ленгер Я.І. Правова колізія та прогалина в праві, співвідношення та взаємозв'язок. *Закарпатські правові читання: тези IX Міжнародної науковопрактичної конференції, м. Ужгород, 22-23 квітня 2017 року* / За загальною редакцією В. І. Смоланки, О. Я. Рогача, Я. В. Лазура. Ужгород. 2017. Том 2. С. 100-103.

75. Ленгер Я. І. Проблемні питання реалізації виборчих прав внутрішньо переміщених осіб. *Сучасні проблеми виборчого права і методологія його викладання у вищих навчальних закладах України: Матеріали міжнародної наукової конференції, м. Київ 22-23 червня 2017 року* / За загальною редакцією Гриценка І.С., Ключковського Ю.Б., Марцеляка О.В., Стрельцової О.В. Київ. 2017. С.130-134.

76. Любченко П.М. Компетенція місцевого самоврядування: організаційно - правові питання реалізації: Автореф. дис..канд. юрид. наук: 12.00.02. - Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Х., 1998. 19 с.

77. Муніципальне право України: Підручник / За ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. К., 2001.

78. Муніципальное право: Учебник для юридических вузов / Отв. ред. проф. А.И. Коваленко. М. : Новый юрист, 1997. 368 с.

79. Муніципальное право Российской Федерации: Учебник / Под ред. Ю. А. Дмитриева. М., 1999. 512 с.

80. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування. Львів: Літопис, 2002.

81. Пешин Н.Л. Муніципальное право: Схемы и комментарии: Учебное пособие. М.: Статут, 2002. 263 с.

82. Писарев А.Н. Муніципальное право Российской Федерации. Учебное пособие. М.: Институт международного права и экономики, 1997. 112 с.

83. Постовой Н.В. Муніципальное право: Вопросы и ответы / Н. В. Постовой. 4-е изд., испр. и доп. М. :Юриспруденция, 2004. 142 с.

84. Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування. Навч. посібник / За ред. В. В. Кравченка. К., 2000.

85. Соляник К.Є. Організація та діяльність виконавчих органів місцевих рад в Україні: Автореф. дис..канд. юрид. наук: 12.00.02. - Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Х., 2002. 17 с.

86. Структура и функционирование системы демократии на местном и региональном уровне. Германия. Русская версия. Страсбург, 1993.

87. Черкасов А.И. Сравнительное местное управление: теория и практика. М.: ИНФРА-М, 1998. 160 с.

88. Шугрина Е.С. Муніципальное право: Учебник /Е. С. Шугрина. Учеб. изд. М.: Проспект: ТК Велби, 2004. 656 с.

89. Цебетун І.С. Організаційно-правові гарантії місцевого самоврядування в Україні: Автореф. дис..канд. юрид. наук: 12.00.02. - Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Х., 2002. 20 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index> - Законодавство України
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського
3. <http://pravo.biz.ua/> - Юридична бібліотека
4. <http://www.lawyersunion.org.ua> - Союз юристів України - Всеукраїнське громадське об'єднання
5. <http://www.scourt.gov.ua/> - Верховний суд України
6. <http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/index> - Антимонопольний комітет України
7. <http://jurisprudence.com.ua/> - Юридичний портал
8. <http://www.pravoznavec.com.ua/> - Правознавець
9. <http://liga.net/> - ЛІГА.net
10. <http://ukr-pravo.at.ua/> - LEX - Правовий портал України
11. <http://lawukraine.com/> - Каталог юриста
12. <http://www.yurradnik.com.ua/> - Юридичний радник
13. <http://yur-gazeta.com/> - Юридична газета
14. <http://www.bl.uk/onlinegallery/index.html> - British Library: Online Gallery
15. <http://www.iipl.ukrpatent.org/> - Інститут інтелектуальної власності
16. <http://www.onlinebooks.library.upenn.edu/> - The Online Books Page
17. <http://www.ccu.gov.ua/> - Конституційний Суд України
18. <http://sc.gov.ua> - Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
19. <http://arbitr.gov.ua/> - Вищий господарський суд України
20. <http://www.vasu.gov.ua/> - Вищий адміністративний суд України
21. <https://hcj.gov.ua/> - Вища рада правосуддя
22. <http://vkksu.gov.ua/> - Вища кваліфікаційна комісія суддів України
23. <http://nsj.gov.ua/> - Національна школа суддів України
24. <http://www.nau.kiev.ua/> - Правові системи НаУ
25. <http://www.lawyersunion.org.ua> - Союз юристів України
26. <http://www.yur-info.org.ua> - Юр-Инфо - сайт для юриста
27. <http://www.razumkov.org.ua> - Центр Разумкова
28. <http://www.legalclinics.org.ua/forum2/index.php> - Асоціація юридичних клінік України
29. <http://www.elibrary.ru/> - Научная электронная библиотека eLIBRARY

7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Поняття колізії в праві.
2. Поняття протиріччя в суспільстві та праві.
3. Особливість правового механізму розв'язання колізій.
4. Загальні характеристики юридичної колізії.
5. Превентивні заходи проти виникнення колізій.
6. Реформа адміністративно-правового устрою як одна з умов уникнення колізій в муніципальному праві.
7. Колізії в праві та колізії в законодавстві.
8. Принципи вирішення колізій в сфері місцевого самоврядування.
9. Взаємовідносини між органами місцевого самоврядування та органами державної виконавчої влади.
10. Правова колізія: поняття та сутність.
11. Колізія в публічному праві, особливості.
12. Колізієне право. Поняття, ознаки.
13. Класифікація правових колізій.
14. Причини виникнення колізій залежно від адміністративно-територіального устрою.
15. Способи уникнення правових колізій.
16. Конфлікт, протиріччя та колізія. Особливості та відмінності.
17. Види колізій в муніципальному праві.
18. Напрямки реформування системи законодавства як захід подолання колізій.
19. Колізії компетенції в муніципальному праві.
20. Тлумачення норм права як захід вирішення колізій.
21. Правова експертиза нормативно-правового акту як превентивна процедура.
22. Поняття та види колізій в сфері місцевого самоврядування.
23. Судові процедури вирішення колізій.
24. Аналогія закону та аналогія права.
25. Плюралізм в розумінні «колізії».
26. Поняття та елементи правового механізму вирішення колізій в сфері місцевого самоврядування.
27. Колізія та колізієне право.
28. Правовідносини, що виникають в процесі вирішення колізій в сфері місцевого самоврядування.
29. Колізія та протиріччя як соціальне та правове явища.
30. Визначення предмету відання органу місцевого самоврядування як попередження виникнення колізій.
31. Способи розв'язання колізій в муніципальному праві. Загальна характеристика.
32. Діяльність органів державної влади у процесі уникнення та подолання колізій в муніципальному праві.
33. Децентралізація та колізії в муніципальному праві.
34. Колізії в праві та колізії в законодавстві.
35. Колізії в муніципальному праві та колізії публічного права. Особливості.
36. Загальні правила вирішення правових колізій.
37. Способи розв'язання колізій залежно від правової системи держави.
38. Загальна характеристика способів уникнення колізій в праві.
39. Колізії в праві. Позитивне чи негативне явище.
40. Колізія в праві, юридична колізія та колізія в законодавстві. Стіввідношення понять.
41. Темпоральна, субсидіарна та інші види колізій.
42. Види типових ситуацій, за яких виникають колізії в праві взагалі і в муніципальному зокрема.
43. Взаємодія органів по «вертикалі» та «горизонталі», як причина виникнення колізії.
44. Прийняття нормативно-правового акту з питань регулювання попередження та розв'язання колізій в муніципальному праві.
45. Негативні наслідки існування колізій в праві.

Формат 60*84/16. Умовн. друк. арк. 2,09. Зам. №21 Наклад 50 прим.
Видавництво УжНУ «Говерла» м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.
Свідोцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції – Серія ЗТ №32 від 31 травня 2006 р.